

KANONINIAI ROMANAI IR REFRAKCIJA ANTONIOS SUSANOS BYATT ROMANO *APSĖDIMAS*

Regina Čiurulytė

Vilniaus universiteto
Literatūros istorijos ir teorijos katedros docentė

Šiuolaikinės britanijos prozos objektu dažnai tampa ne itin tolimos praeities kanoniniai kūriniai. Britanijos prozoje transformuojami ir reflektuojami ne tik specifiniai tekstai, bet ir kanoniniai autoriai, literatūrinės srovės bei sąjūdžiai, pateikiami perrašymo, parodijos, pastišo, metafikcinio naratyvo forma, naujai interpretuojant ir perkoduojant šiuos kūrinius visiškai kitokiame kultūriniame ir literatūriniame kontekste.

Šiuo požiūriu simptomiškas yra žymios anglų romanistės ir literatūros kritikės Antonios Susanos Byatt postmodernistinis romanas *Apsėdimas* (*Possession*, 1990), apdovanotas prestižine Bukerio premija ir laikomas vienu ryškiausių paskutinio XX a. dešimtmečio kūrinių. Romanas išties sudėtingas ir daugiasluoksnis tiek teksto struktūra, tiek problematika, pabrėžtinai intertekstualus, skaitytinas atsižvelgiant į jo santykį su kitais tekstais, įtraukiamais į autorės naratyvą, turintis, remiantis Gėrardo Genette'o transtekstualumo teorija, kelis lygmenis.

Romano paantraštė – *Meilės romanas* – nurodo jo architekstinį santykį su romantinio meilės romano žanru ir nuteikia skaitytoją būtent šitokiam skaitymui bei suvokimui. Tačiau metatekstinis sluoksnis liudija, jog Byatt romanas – postmodernistinis dvigubo kodo tekstas: tai ir

romantinio meilės romano žanro bei Viktorijos epochos poezijos imitacija, ir kartu kritiškas permąstymas, įvertinimas žvelgiant šių dienų akimis. Tai metaliteratūra, kurios fikciškumą liudija autorės pasitelkta parodija, pastišas bei naratyvą destabilizuojantis intertekstualumas. Savo literatūrologinėje studijoje *Proto aistros* (*Passions of the Mind*, 1992) Byatt teigia, kad „parodija ir pastišas – tai pabrėžtinai literatūriški būdai, niūriai ar piktdžiugiškai rodantys prozos fikciškumą“ (Byatt, 1992, 157).

Romano paratekste – pavadinime ir dviuose epigrafuose – užprogramuota nevienalytė jo problematika. Pavadinimas implikuoja dvejopą apsėdimą, persmelkiantį ir susiejantį dvi laiko plotmes bei siužetines linijas: viena vertus, romane vaizduojami Viktorijos epochos ir mūsų laikų įsimylėjęliai, apsėsti aistros, meilės vienas kitam, taip pat ir poezijai, kita vertus, knygoje parodijuojami šiuolaikiniai literatūrologai, biografai, apsėsti savo tyrimų ir paieškų objektu – trokštantys surasti trūkstamus žymaus XIX a. poeto rankraščius, laiškus ir maniakiškai jų ieškantys, dažnai dėl akademinės karjeros nesiskaitydami su jokiais priemonėmis.

Pirmasis Byatt romano epigrafas paimtas iš Nathanielio Hawthorne'o romano *Namas su septyniais frontonais* pratarmės:

Kai rašytojas pavadina savo knygą romanti-
ne istorija, savime aišku, jis nori užsitikrinti
daugiau laisvės tiek pasirenkant stilių, tiek me-
džiagą, į kurią nedrįstų pretenduoti, jei apsi-
skelbtų rašas romaną. Manoma, kad romanas
turi smulkiai, kruopščiai aprašyti ne tik tai, kas
yra įtikėtina žmogaus patirtyje, bet ir tai, kas
tikra, įprasta. Romantinė istorija, nors turi
griežtai laikytis meno dėsnių kaip ir kiekvienas
meno kūrinys ir nedovanotinai nusidėtų, jei nu-
kryptų nuo širdies tiesos, bet užtat gauna laisvę
tą tiesą rodyti tokiomis aplinkybėmis, kokias au-
torius pats pasirenka ar sumano. [...] Ši knyga
pavadinta romantine istorija todėl, kad joje
stengiamasi susieti praėjusius laikus su skrie-
jančia nuo mūsų dabartimi.¹

Ši paratekstinė nuoroda į amerikiečių roman-
tiko Hawthorne'o, kuris laikomas romantinio ro-
mano teoretiku, tekstą išryškina romantinio ro-
mano, kaip žanro, kūrybines galias, jame slypin-
čią tikrovės transformavimo galimybę, rašytojo
laisvę konstruoti pasaulį pagal savo norą ir fanta-
ziją, atskleidžia šio žanro pastangas, gebėjimą su-
sieti praeitį, kuri Byatt tekste nuolat atgaivina-
ma, su amžinai „skriejančia nuo mūsų dabarti-
mi“. Taip konstatuojamas Byatt siekis, nubrėžia-
ma jos programa ir romantinis *Apsėdimio* kon-
tekstas; šiame paratekste slypi ir aliuzija į tiesos
ir fantazijos santykį, į rašytojos kuriamo pasaulio
fikciškumą. Byatt romano dvigubai koduotas teks-
tas žaidžia tikrovės ir fikcijos, realybės ir kon-
strukto įtampa. Ši *Apsėdimio* fikciškumą paryš-
kina ir antrasis epigrafas – trys strofos iš Viktori-
jos epochos poeto Roberto Browningo poemos
Ponas Sladžas, tokiomis eilutėmis:

Kaip ant tokio menko pamato sukurti šitą
pasaką –
Biografiją, pasakojimą? Ar, kitaip tariant,
Kiek primelaut reikėjo, norint pateikti mums
Štai šią solidžią tiesą?

¹ Cit. iš: Natanielis Hotornas, Namas su septyniais
frontonais, vertė A. Mardosaitė, Vilnius: Vaga, 1982, 5.

Išgalvotų Viktorijos epochos poetų – garsaus
Rendolfo Henrio Ešo ir nežinomybėje taip ir
nugrimzdusios poetės Kristabelės Lamot – slap-
tas ir aistringas meilės romanas plėtojamas kar-
tu su dviejų šiuolaikinių įsimylėjėlių Rolando
ir Modės (jų vardai paimti iš Viduramžių mei-
lės romano ir jo Viktorijos epochos perrašymų
– *Rolando giesmės* ir lordo Alfredo Tennysono
poemos *Modė*) meilės istorija, šitaip sujungiant
praeitį ir dabartį. Autorė žaidžia su laiku, iš da-
barties nuolat nuklysdama į praeitį ir vėl sugriž-
dama atgal. Šitokios laiko dislokacijos griauna
realybės iliuziją ir paryškina Byatt teksto meta-
fikciškumą. Tokią pačią funkciją atlieka ir dve-
jopa įvykių interpretacija: romano naratyvinė
struktūra skatina skaitytoją Viktorijos epochos
poetų Ešo ir Lamot meilės istoriją suvokti iš
XX a. perspektyvos; šiuolaikiniai įsimylėjėliai,
literatūrologai Rolandas ir Modė, tyrinėjantys
abiejų poetų kūrybą, biografiją ir koresponden-
ciją, dažnai komentuoja XIX a. herojų meilės
romaną, bandydami iš poetų laiškų bei jų eilė-
raščių fragmentų rekonstruoti praeities įvykius,
poetų paveikslus ir jų meilės istoriją:

Ne kartą mėginau jį įsivaizduoti. Juos abu.
Jie tikriausiai buvo atsidūrę ant ribos. Vakar va-
kare galvojau, ką tu pasakei apie mūsų kartą ir
seksą. Juk mes jį įžiūrime visur, kaip tu sakai.
Mes labai jau viską išmanome. [...] Žinome, kad
esame varomi geismo, tačiau nesugebame į jį
pažvelgti taip, kaip jie, ar ne? Mes juk niekuo-
met netariame žodžio *meilė* – ypač romantiška
meilė, užtat mums reikia nemenkų pastangų,
kad įsivaizduotume, ką reiškė būti tokiais kaip
jie čia ir dabar, tikėti šitais dalykais – meile, pa-
čiais savimi, tikėti, jog tai, ką jie darė, buvo svar-
bu... (Byatt, 1991, 267; vertė straipsnio autorė;
toliau cituojant šį romaną nurodomas tik pus-
lapis)

XIX a. poetų meilės istorija susipina su įvai-
riausiais pasakojimais, mitais, pasakomis bei le-
gendomis, paimtomis iš meilės romano – Vidu-

ramžių ir jo XIX a. perrašymų – tradicijos. Romane Byatt sutelkia dėmesį į Viktorijos laikų literatūrą bei kultūrą, mat kaip tik toje epochoje senovinio Viduramžių meilės romano formos ir siužetai buvo išstobulinti bei transformuoti prozoje ir, ypač, poezijoje. Viktorijos epochos literatūra, poezija, kultūra yra pagrindinis romano intertekstas, įprasminantis meilės ir kūrybos, poetinės tradicijos, įkvėpimo temas. Stulbinamas intertekstinis referencijų tinklas Byatt romane apima, galima sakyti, visą romantinio meilės romano kanoną ir dažnai susiejamas su neliteratūrinės reprezentacijos formomis, pavyzdžiui, prerafaelitų tapyba. „Prerafaelitų brolija“, vienijusi tapytojus ir poetus, buvo meno sąjūdis, radęsis XIX a. viduryje. Jis išpažino Viduramžių meno dvasingumą, garbino įkvėpimą (kaip priešpriešą techniniams įgūdžiams), siekė ypatingos „poetinės“ kalbos bei įvaizdžių, poeziją suvokė kaip savarankišką veiklą, nepriklausomą nuo politinių ar socialinių realijų. Savo poezijoje prerafaelitai atsigręžė į Viduramžių meilės romanus ir juos perrašydavo. O Byatt savo ruožtu perrašo kai kurių poetų prerafaelitų (Williamo Morriso, Christinos Rossetti) poetinius tekstus. Taigi kitas vyraujantis intertekstas, išryškėjantis Byatt romane ir liudijantis, jog autorė žaidžia meilės romano žanro taisyklėmis ir jas transformuoja – tai Viduramžių literatūra, mitai. Byatt tekste akivaizdžios nuorodos į karaliaus Artūro ciklo Viduramžių meilės romanus, „patiriančius lūžį“ Viktorijos epochos poetiniuose perrašymuose – tokiuose tekstuose kaip, tarkim, Tennysono *Karaliaus idilės* ir Morriso *Gvineverės gynimas*. Byatt perrašo legendą *Stiklinis karstas*, pristatomą kaip romano herojės Kristabelės Lamot kūrinys, kuriame slypi aluzijos ir referencijos į daugybę fablio.

Autorė panaudoja su pagrindine heroje Kristabele esmingai susietą Meliuzinos – prancūzų Viduramžių legendų veikėjos, kuri nusikaltusi buvo pasmerkta kiekvieną šeštadienį virsti mo-

terimi-gyvate – mitą. Jis pateikiamas kaip senovinėje kronikoje perpasakotas Viduramžių poeto Jeano D'Arraso ir poetine forma įkūnytas geriausioje Kristabelės Lamot poemoje „Fėja Meliuzina“ – tai vienas iš didžiausių Viktorijos poezijos pastišų Byatt romane (289–298). Ši mitinė paralelė, kaip ir daugybė romantizmo poezijos nuorodų, brėžia siužeto problematiką ir struktūrą romano herojų tarpusavio santykius. Paskutiniame laiške Ešui Kristabelė save tapatina su Meliuzina – ji nubausta už savo aistrą, už tai, kad nuslėpė nuo Ešo jų kūdikį ir atidavė jį įsidukrinti savo seseriai:

Visus šiuos trisdešimt metų aš esu Meliuzina. Tiesą sakant, aš vis blaškiausi aplink dantytas tvirtovės sienas, vėjyje šaukdama apie savo poreikį matyti, maitinti ir guosti savo vaiką, kuris manęs nepažįsta. (501)

Kristabelė Lamot – tipiška romantinė herojė, autorės siejama su paslaptimi ir vaizduote. Akivaizdu, kad jos vardą ir paveikslą įkvėpė taip pat pavadinta Samuelio Tayloro Coleridge'o poema ir Johno Keatso eilėraštis „Negailastingoji gražuolė“ (*La Belle Dame Sans Merci*). Eilutė iš Keatso eilėraščio nuskamba romano „*Postscript* 1868“, kai Ešas savo mažajai dukrytei, kuri jo nepažįsta, uždeda vainiką, nupintą iš lauko gėlių, ir sako: „Tokia graži, fėjos vaikas. Arba kaip Prozerpina“ (510)². Paskui atsisveikindamas priduria: „Pasakyk savo tetai, kad sutikai poetą, kuris ieškojo Negailastingosios Gražuolės, bet vietoj jos sutiko tave, ir kuris siunčia jai sveikinimus ir jos netrukdyt“ (510). Užominų ir referencijų žaismas čia akivaizdžiai susieja Kristabelę ir su Keatso heroje, ir su jos pačios poemos fėja Meliuzina, jis tarsi užpildo na-

² Iš ketvirtojo Keatso eilėraščio „*La Belle Dame Sans Merci*“ posmo: „Lankose sutikau damą, tokią gražią – fėjos vaiką, jos plaukai buvo ilgi, eigastis lengva, o akys paklaikusios“ (Smith, 1957, 369).

ratyvo elipsę aliuzijomis, jog mažoji mergytė – abiejų poetų („fėjos vaikas“ ir „Prozerpina“) meilės vaisius. Byatt pastiše „Fėja Meliuzina“, kuri galima iš dalies laikyti poetės prerafaelitės Rossetti eilėraščio „Ieva“ perrašymu, išskylantis pagrindinis gyvatės simbolis yra daugiaprasmiškas. Kristabelė – moteris-gyvatė, apkerinti ir užburianti Ešą, netgi daranti įtaką jo kūrybai, kaip kad žaltys Edeno sode sugundė Ievą ir prišaukė bausmę bei mirtį. Šį simbolį galima interpretuoti per dialogą su romantizmo poezija. Coleridge'o biografiniame teoriniame veikalė *Biographia Literaria* (1817) gyvatė simbolizavo vaizduotę. Keatso poemoje *Lamija* žavią gyvatę-moterį pamilsta Likijas, o šios gyvatės išmintis yra vaizduotė ir meilė. Viename iš romano literatūrologinio diskurso pastišų Kristabelės Lamot poema palyginama su „Coleridge'o gyvate, kuri simbolizavo vaizduotę, susikišusia uodegą sau į burną“ (37). Kaip nurodo *Literatūros simbolių žodynas*, gyvatė, įsikandusi savo uodegą – senas amžinybės simbolis, siekiantis senovės Egipto laikus (Ferber, 2004, 323). Todėl galima teigti, jog poetė Kristabelė Lamot, tapatinama su simboline gyvate, įkūnija amžinąjį kūrybinį pradą ir meilę.

Rendolfo Henrio Ešo poezija romano autorės „sukonstruota“ imituojant keletą žymiausių kanoninių Viktorijos epochos poetų – Roberto Browningo, Tennysono, Algernono Charleso Swinburno – tematiką bei stilistiką. Šiuose poetiniuose pastišuose imituojama romantinė vizijomis paremta poezija su jai būdinga fantazija ir mistika, joje skamba pesimistiniai nesustabdomai bėgančio laiko, būties trapumo ir efemeriškumo, mirties motyvai, pranašaujantys simbolizmo, dekadanso ir netgi modernizmo gimimą. Walterio Paterio ir Swinburno estetizmo dominantė – dabarties akimirkos grožis ir galia, intensyvaus malonumo potyris, aistros ir ekstazės garbinimas – Byatt romane aktualizuoja Viktorijos epochos poetų meilės istorijoje.

Dekadanso ir estetizmo kontekstą, be abejonės, sukuria viena iš svarbiausių Byatt poetinių „klastočių“ – romaną pradantis Ešo eilėraštis „Prozerpinos sodas“, tematika ir stiliumi akivaizdus Swinburno taip pat pavadinto eilėraščio pastišas. Jame užkoduota romano semantika, brėžiamos pagrindinės (gundymo, aistros, meilės, jos pagimdytos kančios ir sielvarto, poetinės vaizduotės, kūrybos) Byatt tekste plėtojamos temos. Eilėraštis remiasi graikų mitu apie Persefonę (Prozerpiną) – pavasario ir rudens deivę, kuri kiekvieną rudenį miršta (ją pasigrobia anapusinio pasaulio dievas Hadas, o jos motina, derlingumo deivė Demetra, sielvartauja dėl dukters mirties), bet pavasarį vėl sugrįžta. Tačiau Persefonė žino, koks trumpas pavasarinės gamtos grožis: atėjus rudens šalčiams, visa žemės augmenija kartu su ja apmirs. Persefonės mitas grįstas meilės ir sielvarto motyvu. Persefonė (Prozerpina) simbolizuoja sielvartą dėl grožio, meilės, būties laikinumo.

Kita vertus, savo problematika eilėraštis (tai rodo ir jo pavadinimas) yra ambivalentiškas; juk žodį „sodas“ pavadinime galima interpretuoti kaip metaforišką, erotizuotą malonumų erdvę, kurioje skleidžiasi romano herojų meilės jausmai. Kaip nurodo *Literatūros simbolių žodynas*, tradiciškai sodas literatūroje suvokiamas „ir kaip meilės susitikimų vieta, ir kaip jų simbolis, [...] jis simbolizuoja erotinį arba geismingą gyvenimą“ (Ferber, 2004, 256). Galima teigti, jog „Prozerpinos sodas“, kaip vienas iš pagrindinių romano poetinių pastišų, ir struktūriškai, ir semantiškai įrėmina dviejų XIX a. poetų meilės istorijos ir jų kūrybos erdvę, išryškindamas meilės trumpalaikiškumo, mirties, ekstazės ir aistros, poetinės vaizduotės motyvus. Ešo ir Lamot meilės romanas buvo trumpalaikis, aistringas ir gaubiamas paslapties. Jų susirašinėjimas peraugo į aistringą meilę, kuri truko tik vieną 1859-ųjų vasarą Jorkšyre. Savo žmonai Elenai Ešas vėliau prisipažins:

Paskutiniais metais tikriausiai buvau įsimylėjęs kitą moterį. Galėčiau pasakyti, jog tai priminė savotišką pamišimą. Buvau lyg demonų apsėstas. Tarsi apakęs. Viskas prasidėjo nuo laiškų – o paskui, Jorkšyre, buvau ne vienas. (453)

Tačiau Kristabelė staiga paslaptinai dingsta iš Ešo gyvenimo ir daugiau nebeatsiliepia į jo laiškus, kuriuose jis maldauja jos pasakyti, ar iš jų ryšio negimė kūdikis ir koks jo likimas. Ši paslaptis atskleidžiama tik romano pabaigoje, paskutiniame Kristabelės laiške Ešui po trisdešimties metų, kai poetas jau sunkiai serga ir laukia mirties: paaiškėja, kad jie turi ištekėjusią dukrą ir dailių vaikaitį (499–502). Ešo eilėraštyje „Prozerpinos sodas“ naudojamas tas pats leitmotyvinis romano įvaizdis – vaizduotė simbolizuojanti gyvatę, pasiskolintas iš Kristabelės Lamot poemos apie fėją Meliuziną. Jis susieja abu įsimylėjęlius ir jų poetines paieškas.

Ešo, Viktorijos epochos poeto, kūrybos raiška vyksta lygiagrečiai su jo ir Kristabelės meilės istorija ir dviejų dabarties literatūrologų Rolando ir Modės linija. Šios istorijos atitinka visus meilės romano kanonus, jo dvasią ir tradiciją, kurioje meilė visuomet užima pagrindinę vietą.

Pasitelkusi išgalvotų praeities poetų Ešo ir Lamot paveikslus, sukurtus iš teksto fragmentų (laiškų, dienoraščių, poemų, eilėraščių, pasakų), ir poetinius pastišus, Byatt peržiūri ir naujai įvertina Viktorijos epochos poetinę tradiciją, išreikšdama didelę pagarbą praeities poetams ir poetinei kalbai. Viename interviu Byatt užsimena, jog sukurti Ešo ir Lamot paveikslus ją iš dalies paskatino suvokimas („pasufliuotas“ literatūrologės ir kritikės, romantizmo bei Viktorijos epochos poezijos tyrinėtojos Isobelės Armstrong, kuriai Byatt ir dedikavo šį romaną), kad „didieji Viktorijos epochos poetai niekada nebuvo laikomi tokiais didžiais ar tokiais sudėtingais, kokie jie iš tikrųjų yra“ (Tredell, 1994, 59). Akivaizdu, jog Byatt pozityviai vertina praeities

poeziją ir tokius poetus kaip Browningas, Tennysonas, Swinburnas, kurių poeziją ji imituoja savo pastišuose. Rendolfas Henris Ešas vaizduojamas kaip tuometinė literatūros įžymybė, įvairiapusė asmenybė, „didysis pilvakalbis“, savo poezijoje, kaip ir Browningas, prabylantį daugybę balsų; jis yra plačių interesų Viktorijos epochos eruditas:

Ešas domėjosi viskuo. Arabų astronomija ir Afrikos transporto sistemomis, angelais ir juodaisiais riešutais, hidraulika ir giljotina, druidais ir didžiąja armija, Viduramžių puristų sekta ir spaustuvės mokiniais, ekto plazma ir saulės mitologija, kuo paskutinį sykį maitinosi suledėję mastodontai ir kas gi iš tikrųjų yra mana. (28)

Nors ir kaip komiškai skamba šitoks išvardijimas, jis liudija Viktorijos epochos poeto didybę, kuri glumina visą ordą šiuolaikinių kritikų (ypač įtakingo, konservatyvių pažiūrų anglų literatūrologo F. R. Leaviso sekėją Blekederį), savo gyvenimą skiriančių įvairių poeto kūrybos aspektų narpliojimui.

Kristabelės Lamot paveikslas – taip pat tekstinė mozaika, jame atpažįstame didžiąsias XIX a. poetes Rosseti, Elizabethą Barrett Browning ir Emily Dickinson, kurių kūryba perrašoma Byatt romane. Iš pradžių Kristabelė abiejų poetų laiškuose pristatoma kaip save ir savo poeziją menkinanti, nuolanki, nuoširdi ir pasyvi moteris, atitinkanti Viktorijos laikų angeliškos moters sampratą. Tačiau vėliau ji atsiskleidžia kaip išsilavinusi gražuolė poetė, kurios tikėjimas moters kūrybinėmis galiomis įkūnijamas poemoje apie fėją Meliuziną, paveikusioje ir vėlyvąją Ešo kūrybą. Savo laiškuose Ešui ji užsimena, kad Meliuzinos mitas ją domina dėl jame atsiskleidžiančio moters dvilypumo, nes ji yra ir „nenatūrali pabaisa, ir be galo išdidi, mylinti bei miela moteris“ (174). Kristabelė įkūnija stiprų moteriškąjį kūrybinį pradą: moterims labai nepalankiomis Viktorijos epochos sąlygomis ji bando išsaugoti

savo, kaip poetės, tapatumą. Nors savo laikais ji nesulaukė tokio kritikų ir literatūrologų pripažinimo, koku buvo apdovanotas Ešas, vis dėlto būtent Kristabelė Lamot vaizduojama kaip didžiausia romano kūrybinė jėga. Kristabelė – ne tikai tobula meilės romano ir aistringos meilės istorijos herojė, bet ir *spiritus movens* intelektualinių, kūrybinių paieškų, į kurias ji įtraukia ne tikai Ešą, bet ir šiuolaikinius literatūrologus Rolandą su Mode, kurie taip pat tampa „apsėsti“ poetinės bei romantinės dvasios.

Žaidimas meilės romano žanro taisyklėmis ir jo transformacijos, Viktorijos epochos poezijos pastišai – bene pagrindinės naratyvinės strategijos, kuriomis naudodamasi Byatt iš šiuolaikinės feministinės ir postruktūralistinės perspektyvos atlieka kanono refrakciją, iš naujo ją įvertindama, pabrėždama Viktorijos epochos poetinės tradicijos vertingumą, išreikšdama pagarbą garsiems, bet šiandien primirštiems ir iš „oficialaus“ kanono lyg ir iškritusiems praeities poetams bei poetinei kalbai.

LITERATŪRA

Allen, Graham, 2003: *Intertextuality*, London: Routledge.

Byatt, Antonia Susan, 1991: *Possession. A Romance*, London: Vintage.

Byatt, Antonia Susan, 1992: *Passions of the Mind*, New York: Random House.

Ferber, Michael, 2004: *Literatūros simbolių žodynas*, Vilnius: Mintis.

Hutcheon, Linda, 1988: *A Poetics of Postmodernism*, London: Routledge.

Smith, A. J. M., ed., 1957: *Seven Centuries of Verse, English and American*, New York: Charles Scribner's Sons.

Tredell, Nicolas, 1994: "A. S. Byatt", *Conversations with Critics*, Manchester: Carcanet, 58–74.

REFRACTION OF THE CANON IN ANTONIA SUSAN BYATT'S NOVEL *POSSESSION*

Regina Rudaitytė

Summary

The article focuses on the revision and transformation of the genre of romance, particularly in its 19th century poetical form, actualized in A. S. Byatt's novel *Possession* through an enormous intertextual web of references. The major intertext in the novel is Victorian literature and culture on which Byatt concentrates, covering the whole romance canon through intertextual references to Romantic poetry and to the

tradition of medieval romances in their Victorian rewritings.

The play with the conventions of the genre of romance and its transformations, the pastiches of the Victorian poetry are the main narrative strategies for Byatt to achieve the refraction of the canon – a re-evaluation of the Victorian poetic tradition from the contemporary feminist and poststructuralist perspective.

Gauta 2005 04 20

Priimta publikuoti 2005 04 26

Autorės adresas:

Literatūros istorijos ir teorijos katedra

Vilniaus universitetas

Universiteto g. 5

LT-01513 Vilnius

El. paštas: reginarudaityte@hotmail.com